

Az elsősegélynyújtás-oktatás helye gyermekkorban

A mindennapok során számos alkalommal találkozunk potenciális veszélyforrással, mely akár súlyosan károsíthatja egészségünket. Nem csupán a sérüléssel járó balesetek tartoznak ide, hanem a szervezetünkben hirtelen kialakuló változások, melyek gyors lefolyásukkal jelentenek fokozott veszélyt az emberre. Súlyos állapotú beteg esetében rendkívül lényeges az ellátást megkezdők gyorsasága és hatékonysága. Késlekedés esetén csökken a beteg túlélési esélye, illetve nő a maradandó egészségkárosodás valószínűsége¹. Megoldhatatlan azonban, hogy ilyen esetben a szaksegítség azonnal a helyszínen legyen, így az első észlelő szerepe kulcsfontosságú.

Az elsősegélynyújtás olyan beavatkozás, melyet hirtelen egészségkárosodás esetén annak elhárítása, vagy a további állapotromlás megakadályozása érdekében végez az észlelő személy. Legfontosabb szerepe, hogy helyes alkalmazásával lehetővé válik az idővesztés minimálisra csökkentése, mely a maradandó egészségkárosodás nélküli túlélés alapvető feltétele.

Jóllehet a tőle elvárható segítség nyújtására törvény kötelez mindenkit (1997. évi CLIV. Törvény az egészségügyről, 5. § e.), és annak elmulasztását a Büntető Törvénykönyv 1978. évi IV. törvény 172. § 1.) szankcionálja, a magyarországi helyzet meglehetősen aggasztó. Az Országos Mentőszolgálat 2005-ös adatai alapján a szakellátás előtt az esetek mindössze 2,5%-ban történt valamiféle segítségnyújtás².

A felnőtt személyek elsősegélynyújtó motiváltsága magas, de tudásszintje alacsony, teljesítőképessége esetleges, továbbképzésre való hajlandóságuk alacsony. Az elsősegélynyújtás gyermekkorban történő oktatása a későbbi elfogadható tudás alapja lehet³.

Hajlandóság kialakításának egyik eszköze lehet gyermekkorban megkezdett oktatás.

Az elsősegélynyújtás oktatásának helyzete

Magyarországon a legtöbben egyszer, valamilyen gépjárművezetői engedély megszerzésekor tanulnak elsősegélynyújtást. Hogy ennek mekkora a határfoka, azt mindenki döntse el maga, vagy kérdezze meg a környezetében élő jogosítványost.

1995 óta jogszabály (130/1995. (X. 26.) Korm. Rendelet a Nemzeti alaptantervről) rendelkezik az elsősegélynyújtás tantervbe illesztéséről, a 8. osztályos Biológia (A leggyakoribb mozgásszervi elváltozások, sérülések megelőzésének módjai. A kisebb, vérzéssel járó sérülések ellátása.) és Háztartástan (Életmentés, elsősegély. A háztartási

balesetek okai és megelőzésének módjai.) tárgyak tanmenetében kapott helyet. 2003-ban (243/2003. (XII. 17.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról) a 9-12. osztályok tanmenetében is rögzítésre került (Aktív és tudatos egészségvédelem, másokon való segítség.)

Az Országgyűlés Egészségügyi Bizottságának 8/2006-2010. (2008. IV. 2.) számú Állásfoglalása a témában a következőket tartalmazza:

- Az alap- és középfokú iskolai oktatásba rendszeresen épüljenek be az elsősegélynyújtási ismeretek
- Közúti járművezetői jogosítvány megszerzésének az elsősegélynyújtás készségintű elsajátítását biztosító tanfolyam is feltétele legyen
- A rendvédelmi szervek tagjainak elsősegélynyújtási felkészítését javítani kell.

Ezek a célkitűzések azonban a mai napig jogszabályi megerősítést nem kaptak.

Motiváló programok:

Magyar Vöröskereszt Felmenő rendszerű Elsősegélynyújtó Verseny

A versenyt 5 fős iskolai vagy közösségi csapatok részére hirdetik, három kategóriában: gyermek (10-14 éves), ifjúsági (14-18 éves) és felnőtt (18+). A verseny 3 fordulóból áll. (területi forduló, megyei forduló, illetve országos döntő). Kategóriánként az első helyezett csapatok jutnak tovább a következő fordulóba.

Országos Elsősegély-ismereti verseny

Az Országos Mentőszolgálat szervezésében, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium, az Oxyológiai Társaság, a Magyar Védőnők Egyesülete, az Országos Gyermekegészségügyi Intézet és a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ szakmai támogatásával Országos Elsősegély-ismereti Verseny 10-18 éves tanulóknak. A verseny célja: a diákok elsősegély-ismereti és egészségvédelmi tudásának fejlesztése a megadott, elsősorban internetes irodalmak feldolgozásának segítségével.

Mátrix Egyesület – Mentőtábor

2010. július 4-9. került megrendezésre Szentendrén az egyesület első gyermektáborra, ahol az elsősegély oktatás keretein belül a résztvevők megismerkedtek többek között a 'Ne árts!' elvvel, a veszélyeztető állapotokkal, a keringés és légzés megingást okozó kórképek ellátásával, az alapszintű újraélesztéssel, a sérülések osztályozásával, a különböző sérülés- és betegségcsoportok alapvető elsősegélynyújtási ismereteivel, a segítségkérés alapelveivel, a hatékony csapatmunkával. A képzés gerincét a szituációs gyakorlatok adták. A gyakorlatok esetmegbeszéléssel zárultak, mely a feladatok

közös elemzése nyomán lehetőséget nyújtott a helyesen megoldások, megfelelő teljesítések megerősítésére, illetve az esetlegesen előforduló hibák, tévedések korrekciójára. Nagy hangsúlyt fektettünk emellett a szituációs játékok során megélt pszichés élmények feldolgozására, valamint az elsősegélynyújtóra nehezedő stressz megfelelő kezelésének fontosságára is felhívtuk a figyelmet.

Kiragadott külföldi példaként az egyik német légimentő-szervezet gyermekeknek szóló elsősegéllyel foglalkozó programja:

„Kinder lernen helfen” projektek⁴

A projektek szervezője: Deutsche Rettungsflugwacht

Együttműködő partnerek, támogatók: Techniker Krankenkasse, Bussi Bär-Magazin

Célkitűzés: már gyermekkorban a vészhelyzetbe került emberek megsegítését és a számukra nyújtott elsősegélyt magától értetődővé tenni. A projekt keretében a 6 és 10 év közötti gyermekek részére (pedagógusi képzettséggel rendelkező DRF trénerek által végzett oktatás, maximum 20 fő kurzusonként) a következők elsajátítása válik lehetővé:

- telefonon történő segítségkérés és a vészhelyzettel kapcsolatos kérdések helyes megválaszolása
- stabil oldalfekvés és egyéb elsősegély-technikák
- kisebb sebek ellátása, kötözése
- közlekedésbiztonság
- veszélyes gyógyszerek és mérgező növények

Azt, hogy gyermekkorban érdemes elsősegélynyújtást oktatni, egy norvég óvodások körében végzett kutatás támasztja alá⁵.

A vizsgálatban tíz 4-5 éves gyermek vett részt, 5 fiú és 5 lány. Hat, egyenként 30-40 perces foglalkozás keretében oktatta gyakorló egészségügyi szakember (aneszteziológus és paramedikus) az óvónő segítségével a következő tematika szerint:

1. óra: az emberi test és működése, az eszmélet és a légzés vizsgálata, értékelése
2. óra: sebek, vérzések, és ellátásuk
3. óra: eszméletlenség, átjárható légút biztosítása, stabil oldalfektetés
4. óra: helyes viselkedés baleseti szituációban; mentőhívás
5. óra: ismétlés, szituációs feladatok
6. óra: ismétlés, szituációs feladatok

A program végén egy megrendezett baleseti szituációban mérték fel a gyermekek teljesítményét. Oktatójuk a következő instrukciókkal látta el a gyermekeket:

„Egyik barátotok elesett biciklivel, és megsérült a feje. A földön fekvé maradt és nem mozog. Mit teszel?”

A továbbiakban semmiféle egyéb segítséget nem kaptak a szituáció megoldásához, az eszméletlen sérültet alakító társukon kellett az általuk helyesnek vélt cselekvéssort bemutatni. Az oktató a következő szempontrendszer alapján értékelt:

1. Az eszmélet helyes értékelése
2. A légzés helyes értékelése
3. A segélyhívó telefonszám ismerete
4. Tartalmilag korrekt segélykérés leadása
5. Stabil oldalfekvő testhelyzet helyes kivitelezése
6. Átjárható légút megfelelő biztosítása

Eredmények:

Az eszmélet meglétét 7, a légzést 6 gyermek tudta helyesen vizsgálni és értékelni. A segélykérő telefonszámot 7-en ismerték, viszont tartalmilag korrekt segélykérést 4 gyermek adott. A stabil oldalfekvés kivitelezése és az átjárható légút biztosítása 4-4 esetben volt sikeres.

A vizsgálatot végzők értékelése szerint – habár a minta (n=10) nem reprezentatív – az óvodáskori elsősegélynyújtás-oktatás megvalósítható, a segítségnyújtáshoz nagyobb tudást, és főképp nagyobb motivációt ad. Az oktatása tehát már óvodáskorban is elkezdődhet.

Összefoglalás

Az elsősegélynyújtás szerepe a betegség/sérülés kimenetelét tekintve kulcsfontosságú, azonban Magyarországon igen kevés alkalommal történik meg. Ennek javítására gyermekkorban elkezdett elsősegélynyújtással foglalkozó programok alkalmasak és hatásosak lehetnek.

Fehér Miklós

Irodalom

- ¹ Göbl Gábor: Oxológia, Medicina, Budapest, 2001, 23. oldal
- 2 Magyar Statisztikai Évkönyv. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2005:208.
- 3 Hornyák I, Mészáros J. (2007) Elsősegélynyújtási készség és tudás kérdőíves vizsgálata laikusok körében. *Nővér* 20:14-21.
- 4 DRF Deutsche Luftrettung: „Kinder lernen Helfen” Kurse <https://www.drf-luftrettung.de/kinder-lernen-helfen.html?&L=0> (letöltve 2011.03.20.)
- 5 Bollig – Myklebust – Ostringen (2011) Effects of first aid training in the kindergarten, *Scandinavian Journal of Trauma, Resuscitation and Emergency Medicine*, 19:13